

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 23.9.2021
SWD(2021) 275 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

για τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, προκειμένου να μη μείνει κανένα άτομο και καμία περιφέρεια στο περιθώριο κατά τη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Περιλαμβάνει το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (στο εξής: ΤΔΜ), το οποίο θα επενδύσει 17,5 δισ. EUR κατά την περίοδο 2021-2027 για τη στήριξη των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία.

Ο κανονισμός ΤΔΜ άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 2021¹. Τα κράτη μέλη καταρτίζουν ήδη τα οικεία εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης και τα σχετικά προγράμματα της πολιτικής για τη συνοχή, με βάση το παράρτημα Δ της οικείας έκθεσης χώρας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του Φεβρουαρίου 2020².

Το παρόν έγγραφο εκφράζει την άποψη των υπηρεσιών της Επιτροπής και δεν δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μόνο το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδιο να ερμηνεύει έγκυρα το δίκαιο της Ένωσης.

2. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία είναι η νέα στρατηγική της Ευρώπης για την ανάπτυξη. Θέτει έναν φιλόδοξο μακροπρόθεσμο στόχο για τη μετατροπή της Ένωσης σε μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία, με μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050, στο πλαίσιο της οποίας η οικονομική ανάπτυξη θα είναι αποσυνδεδεμένη από τη χρήση των πόρων, και κανένα άτομο ή περιφέρεια δεν θα μένει στο περιθώριο. Αναδεικνύει την ανάγκη για μετασχηματισμούς σε όλους τους τομείς, όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, η γεωργία, τα κτίρια και η βιομηχανία, αποφεύγοντας παράλληλα τον εγκλωβισμό σε μη βιώσιμες πρακτικές³.

Η ομαλή μετάβαση προς τη βιωσιμότητα απαιτεί τη διαμόρφωση στρατηγικού οράματος, την επένδυση σε καινοτόμες λύσεις και την ανάπτυξή τους, τη σταδιακή κατάργηση μη βιώσιμων πρακτικών και τη διασφάλιση ότι ο μετασχηματισμός πραγματοποιείται με δίκαιο τρόπο⁴. Ωστόσο, το σημείο αφετηρίας για τη μετάβαση δεν είναι το ίδιο για όλα τα κράτη μέλη, τις περιφέρειες και τις πόλεις, ούτε έχουν όλα τα κράτη μέλη, οι περιφέρειες και οι πόλεις την ίδια ικανότητα απόκρισης, ενώ τα νοικοκυριά και οι εργαζόμενοι θα επηρεαστούν με διαφορετικούς τρόπους. Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία μετατρέπει τις

¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης.

² Η Γενική Διεύθυνση Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Επιτροπής παρέχει σε 17 κράτη μέλη τεχνική υποστήριξη για την κατάρτιση των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης. Επιπλέον, στο πλαίσιο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν ειδική στήριξη για την υλοποίηση της δίκαιης μετάβασης.

³ COM(2019) 640 final.

⁴ Εργαλειοθήκη για τις μεταβάσεις στη βιωσιμότητα, https://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/guidelines/2020/supporting-sustainability-transitions-under-the-european-green-deal-with-cohesion-policy-toolkit-for-national-and-regional-decision-makers.

κλιματικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις σε ευκαιρίες με στόχο να καταστήσει τη μετάβαση δίκαιη για όλους και χωρίς αποκλεισμούς.

Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του επενδυτικού σχεδίου της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για την υλοποίηση του στόχου να μη μείνει καμία περιφέρεια στο περιθώριο⁵. Περιλαμβάνει το ΤΔΜ, το οποίο θεσπίστηκε στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή, η οποία είναι η κύρια πολιτική της ΕΕ για τη μείωση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αλλαγών στις περιφέρειες της Ευρώπης. Η επιμερισμένη διαχείριση στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή διασφαλίζει ότι οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη ενστερνίζονται τη στρατηγική για τη μετάβαση. Εκτός από το ΤΔΜ, ένα ειδικό καθεστώς δίκαιης μετάβασης στο πλαίσιο του προγράμματος InvestEU θα επικεντρωθεί στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων στα εν λόγω εδάφη, ενώ ένας δανειακός μηχανισμός του δημόσιου τομέα, που χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, θα στηρίζει δημόσιες επενδύσεις μέσω όρων προτιμησιακής δανειοδότησης.

Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης αντλεί διδάγματα από προηγούμενες διαδικασίες διαρθρωτικού μετασχηματισμού και σκοπός του είναι να μην αφεθεί αναξιοποίητη, εξαιτίας της αποβιομηχάνισης, η προηγούμενη εμπειρία των εδαφών. Βασίζεται στην εμπειρογνωσία στο πλαίσιο προηγούμενων και υφιστάμενων πρωτοβουλιών, όπως οι προηγούμενες κοινοτικές πρωτοβουλίες για τη μετατροπή των βιομηχανικών ζωνών που εξαρτώνται από τομείς που βρίσκονται σε παρακμή (RESIDER, RENAVAL, RECHAR)⁶, η πρωτοβουλία για τις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα σε μετάβαση, η οποία υιοθετεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη μετάβαση σε 34 περιφέρειες με οικονομίες που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον άνθρακα, την τύρφη και τον πετρελαιούχο σχιστόλιθο⁷, ή η πιλοτική δράση για τις περιφέρειες σε βιομηχανική μετάβαση⁸. Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης είναι πρωτοποριακός όσον αφορά αφενός την προσέγγισή του, η οποία εστιάζει τόσο στις περιφέρειες που εξαρτώνται από τα ορυκτά καύσιμα όσο και στις περιφέρειες υψηλής έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, και αφετέρου όσον αφορά τη σύνδεση του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας με μια τοποκεντρική προσέγγιση για την άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων της μετάβασης. Παρέχει επίσης νέα χρήσιμα εργαλεία, τα οποία συνδυάζουν επιχορηγήσεις με δάνεια προς τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

3. ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑ: ΤΑ ΕΔΑΦΗ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΒΑΘΜΟ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας	
<i>Κανονισμός</i>	<i>Άρθρα, αιτιολογικές σκέψεις ή παραρτήματα</i>
Κανονισμός για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	Άρθρο 2 — Ειδικός στόχος Άρθρο 6 — Ειδικά κονδύλια για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές

⁵ COM(2020) 21 final.

⁶ <https://cordis.europa.eu/article/id/1663-assessment-of-community-initiatives-on-the-diversification-of-industrial-areas-dependent-upon-i/>.

⁷ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/initiative-for-coal-regions-in-transition_el.

⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/industrial-transition.

(2021/1056)	και τα νησιά Άρθρο 11 — Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Παράρτημα II — Υπόδειγμα για τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης (σημείο 1) Αιτιολογικές σκέψεις 2, 5, 8 και 19
Σχετική νομοθεσία	
Κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης ⁹	

«Τα εν λόγω εδάφη είναι τα θιγόμενα περισσότερο, με βάση τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που απορρέουν από τη μετάβαση» (άρθρο 11 παράγραφος 1 του κανονισμού ΤΔΜ)

Για να ξεπεραστούν οι μεγάλες προκλήσεις της μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, ιδίως όσον αφορά τα οικονομικά ζητήματα και τα ζητήματα απασχόλησης, οι διαθέσιμοι χρηματοδοτικοί πόροι θα πρέπει να επικεντρωθούν στα εδάφη για τα οποία η εν λόγω μετάβαση έχει τις πλέον αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Σε αντίθεση με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), το ΤΔΜ θα επικεντρωθεί σε περιορισμένο αριθμό περιφερειών NUTS3¹⁰ ή σε τμήματα των εν λόγω περιφερειών. Για να υποστηριχθούν από το ΤΔΜ, τα εδάφη θα πρέπει, συνεπώς, να αιτιολογούν την εξάρτησή τους από τα ορυκτά καύσιμα (ιδίως τον άνθρακα, τον λιγνίτη, την τύρφη, τον πετρελαιούχο σχιστόλιθο, το βαρύ πετρέλαιο και το ντίζελ) και/ή από βιομηχανικές δραστηριότητες υψηλής έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Πρέπει επίσης να αιτιολογείται το ότι τα συγκεκριμένα εδάφη επηρεάζονται αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της μετάβασης, ιδίως όσον αφορά τις αναμενόμενες απώλειες θέσεων εργασίας και τον μετασχηματισμό των παραγωγικών διεργασιών των βιομηχανικών εγκαταστάσεων με την υψηλότερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου¹¹.

«[Η μετάβαση] θα είναι δε ιδιαίτερα δύσκολ[η] για εκείνα τα κράτη μέλη τα οποία εξαρτώνται, ή εξαρτώντο μέχρι πρόσφατα, σε μεγάλο βαθμό από ορυκτά καύσιμα ή βιομηχανικές δραστηριότητες έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, που χρειάζεται να καταργηθούν σταδιακά ή να προσαρμοστούν» (αιτιολογική σκέψη 8 του κανονισμού ΤΔΜ)

⁹ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 663/2009 και (ΕΚ) αριθ. 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών 94/22/ΕΚ, 98/70/ΕΚ, 2009/31/ΕΚ, 2009/73/ΕΚ, 2010/31/ΕΕ, 2012/27/ΕΕ και 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών 2009/119/ΕΚ και (ΕΕ) 2015/652 του Συμβουλίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 525/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 328 της 21.12.2018, σ. 1).

¹⁰ Ονοματολογία Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων.

¹¹ Η Επιτροπή παρουσίασε τις προκαταρκτικές απόψεις της σχετικά με τους τομείς επενδύσεων προτεραιότητας για το ΤΔΜ σε κάθε κράτος μέλος στο πλαίσιο της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (όπως ορίζεται στο παράρτημα Δ των εκθέσεων χώρας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του Φεβρουαρίου 2020, βλ. https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-overview-investment-guidance-just-transition-fund-2021-2027-member-state-annex-d_el). Η τελική απόφαση της Επιτροπής σχετικά με το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής λαμβάνεται με την έγκριση των προγραμμάτων στα οποία επισυνάπτονται τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης.

10 000 άτομα απασχολούνται σε δραστηριότητες εξόρυξης τύρφης και περίπου 6 000 απασχολούνται στον κλάδο παραγωγής πετρελαιούχου σχιστόλιθου. Πολλές ακόμη έμμεσες θέσεις εργασίας εξαρτώνται ομοίως από την αλυσίδα αξίας των ορυκτών καυσίμων. Σημαντικό αριθμό ατόμων απασχολούν επίσης οι βιομηχανίες υψηλής έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κοινωνικές επιπτώσεις δεν θα συνδέονται με την απώλεια θέσεων εργασίας, αλλά με την ανάδειξη της ανάγκης για επανεπίδειξη ή αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων σε βιομηχανικούς τομείς, καθώς και με την κινητικότητα των εργαζομένων η οποία θα συνοδεύει τους αναγκαίους τεχνολογικούς μετασχηματισμούς. Εκτός από τις επιπτώσεις στις θέσεις εργασίας, η μετάβαση μπορεί να έχει επίσης επιπτώσεις στα εισοδήματα και στην κατανομή τους, στην κοινωνική ένταξη, στη συνοχή της κοινότητας, στις συνθήκες διαβίωσης, στην ενεργειακή φτώχεια, στην πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και σε άλλες κοινωνικές πτυχές.

Οι οικονομικές επιπτώσεις της μετάβασης θα διαφέρουν μεταξύ των παρακαμαζόντων και των μετασχηματιζόμενων τομέων. Η μείωση της εξόρυξης, της παραγωγής και της χρήσης ορυκτών καυσίμων συνδέεται με το κλείσιμο ορυχείων και χώρων εξόρυξης, την απώλεια περιουσιακών στοιχείων και τον παροπλισμό σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με ορυκτά καύσιμα. Για παράδειγμα, σύμφωνα με εκτιμήσεις, το ήμισυ έως τα δύο τρίτα της υφιστάμενης δυναμικότητας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύση άνθρακα θα έχουν εγκαταλειφθεί έως το 2030¹⁴. Επιπλέον, τα εθνικά σχέδια για τη σταδιακή κατάργηση του άνθρακα επιταχύνονται σε ορισμένα κράτη μέλη¹⁵. Η μείωση αυτή θα έχει ιδίως οικονομικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των περιφερειών εξόρυξης άνθρακα, η πλειονότητα των οποίων έχει ήδη χαμηλότερο περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ από τον εθνικό μέσο όρο¹⁶. Το κλείσιμο των ορυχείων και ο παροπλισμός σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με ορυκτά καύσιμα θα επιφέρουν διαρθρωτικές αλλαγές σε συναφείς βιομηχανίες (π.χ. κατασκευή εξοπλισμού εξόρυξης, μεταποιητικές βιομηχανίες ή μεταφορές και εφοδιαστική). Θα έχουν επίσης επιπτώσεις στις ενεργοβόρες βιομηχανίες, όπως η παραγωγή χάλυβα, κάτι το οποίο αυξάνει τις ανάγκες μετασχηματισμού των συγκεκριμένων βιομηχανιών και περιφερειών.

Οι οικονομικές επιπτώσεις στους μετασχηματιζόμενους τομείς σχετίζονται κυρίως με την εναρμόνιση της οικονομικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας με την ανάγκη για σημαντικές μειώσεις των εκπομπών, ώστε να συμβάλουν στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων της Ένωσης για την ενέργεια και το κλίμα για το έτος 2030 και του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050. Η βιομηχανία, με εξαίρεση την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, αντιπροσώπευε περίπου το 20 % των εκπομπών αερίων του

¹⁴ Kapetaki, Z., Alves Dias, P., Conte, A., Kanellopoulos, K., Mandras, G., Medarac, H., Nijs, W., Ruiz, P., Somers, J., Tarvydas, D., Recent trends in EU coal, peat and oil shale regions (Πρόσφατες τάσεις στις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα, τύρφης και πετρελαιούχου σχιστόλιθου στην ΕΕ), EUR 30618 EN, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2021, ISBN 978-92-76-30987-1, doi:10.2760/510714, JRC123508.

¹⁵ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/coal-regions-transition_el.

¹⁶ Alves Dias, P. et al., EU coal regions: opportunities and challenges ahead (Περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα της ΕΕ: μελλοντικές ευκαιρίες και προκλήσεις), EUR 29292 EN, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2018, ISBN 978-92-79-89884-6, doi:10.2760/064809, JRC112593.

θερμοκηπίου της ΕΕ το 2018¹⁷. Οι εκπομπές αυτές συνδέονται με την ενεργειακή χρήση, καθώς και με βιομηχανικές διεργασίες. Η σημαντική μείωση των βιομηχανικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που απαιτείται για την επίτευξη των στόχων για το 2030 και των στόχων για το 2050¹⁸ θα εξαρτηθεί εν μέρει από τη βελτίωση της αποδοτικότητας, τη μετάβαση σε άλλο είδος καυσίμων και τον εξηλεκτρισμό¹⁹. Ωστόσο, θα χρειαστούν επίσης αλλαγές στα πρότυπα παραγωγής και στην ανάπτυξη τεχνολογιών που δεν χρησιμοποιούνται στην κατάλληλη κλίμακα σε πολλές περιπτώσεις, για παράδειγμα στην παραγωγή τσιμέντου, χάλυβα ή χημικών προϊόντων. Για την επίτευξη των εν λόγω τεχνολογικών μετασχηματισμών απαιτείται η άμεση υλοποίηση σημαντικών επενδύσεων, προκειμένου να αποφευχθούν εγκλωβισμοί και μη αξιοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού.

«αντιμετώπιση των κοινωνικών, δημογραφικών, οικονομικών, υγειονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης» [άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχείο δ) του κανονισμού ΤΔΜ]

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η μετάβαση μπορεί να έχει ευρύτερες **δημογραφικές επιπτώσεις** όταν, λόγω της παρακμής ορισμένων τομέων, μια περιφέρεια χάνει την ελκυστικότητά της ως τόπος διαβίωσης και εργασίας. Οι νέοι ενδέχεται να πληγούν ιδιαίτερα, καθώς τα επίπεδα ανεργίας για την ηλικιακή τους ομάδα είναι πάνω από τον μέσο όρο, ενώ καταγράφουν μεγαλύτερα ποσοστά μετανάστευσης εκτός της περιφέρειας²⁰. Ωστόσο, οι ηλικιωμένοι, οι μειονότητες και οι εργαζόμενοι με αναπηρία, επαγγελματικές ασθένειες ή άλλα προβλήματα (ψυχικής) υγείας μπορούν επίσης να πληγούν δυσανάλογα από τη μετάβαση.

Τέλος, πρέπει να εξεταστούν οι **περιβαλλοντικές επιπτώσεις** που συνδέονται με τη μετάβαση από δραστηριότητες υψηλής έντασης άνθρακα ή από την παραγωγή ορυκτών καυσίμων. Ειδικότερα, η παύση των δραστηριοτήτων εξόρυξης, το κλείσιμο ορυχείων και ο παροπλισμός ορισμένων μονάδων παραγωγής ενδέχεται να οδηγήσουν σε εγκαταλελειμμένα εδάφη, μόλυνση του εδάφους και των υδάτων, γεωφυσική αστάθεια και σε άλλους περιβαλλοντικούς κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων των **κινδύνων για την υγεία**²¹. Ενδέχεται να υπάρξουν επιπτώσεις για τους τυρφώνες, ακόμη και μετά την παύση των δραστηριοτήτων εξόρυξης τύρφης, όσον αφορά την υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και την ικανότητά τους να παρέχουν οικοσυστημικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένης της απορρόφησης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα).

Εν κατακλείδι, το ΤΔΜ επικεντρώνεται στα εδάφη που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες προκλήσεις όσον αφορά τη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα. Κάτι τέτοιο πρέπει να αιτιολογείται με βάση την υφιστάμενη εξάρτηση των εδαφών από παρακαμάζοντες ή

¹⁷ https://ec.europa.eu/clima/sites/default/files/strategies/progress/docs/com_2020_777_en.pdf.

¹⁸ https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_el.

¹⁹ Βλ. «Καθαρός πλανήτης για όλους» — COM(2018) 773 final (σημείο 4.5 και παράρτημα 7.6) και εκτίμηση επιπτώσεων που συνοδεύει το σχέδιο κλιματικών στόχων για το 2030 — SWD(2020) 176 final (ιδίως το παράρτημα 9.4.2.7).

²⁰ Εργαλειοθήκη για τη νεολαία για μια δίκαιη μετάβαση, https://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/guides/2021/youth-for-a-just-transition-a-toolkit-for-youth-participation-in-the-just-transition-fund.

²¹ Λαμβανομένης υπόψη της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», σύμφωνα με το άρθρο 191 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

μετασχηματιζόμενους τομείς και τα σχέδια για τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία στην ΕΕ. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη πρέπει να αποδεικνύουν τις εκτιμώμενες αλλαγές όσον αφορά τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα στην τοπική αγορά εργασίας, τη μείωση της απασχόλησης στην παραγωγή και τη χρήση ορυκτών καυσίμων ή τον μετασχηματισμό των παραγωγικών διεργασιών βιομηχανικών εγκαταστάσεων με την υψηλότερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Όταν τα προσδιορισθέντα εδάφη περιλαμβάνουν νησιά ή εξόχως απόκεντρες περιοχές, θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στο αν η ιδιαίτερη κατάστασή τους απαιτεί διαφορετική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της μετάβασης. Ειδικότερα, τα στοιχεία που σχετίζονται με τις προκλήσεις της ενεργειακής μετάβασης στα εν λόγω εδάφη δεν μπορούν να λαμβάνονται χωριστά υπόψη.

Τέλος, εάν ένα κράτος μέλος (σε προσχέδιο εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, σχέδιο προγράμματος ή προτεινόμενη τροποποίηση υφιστάμενου προγράμματος) ζητά να συμπεριληφθούν επιπλέον εδάφη (σε σύγκριση με το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής που προτάθηκε προηγουμένως ή με το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης που είχε εγκριθεί προηγουμένως από την Επιτροπή), το αίτημά του θα αξιολογείται με βάση τα στοιχεία που περιγράφονται ανωτέρω, λαμβανομένων υπόψη του ορισμού της περιοχής και του πληθυσμού που καλύπτονται, των παρακαμαζόντων ή μετασχηματιζόμενων τομέων που επηρεάζονται από τη μετάβαση, των αρνητικών κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν και της συνοχής με τις γεωγραφικές προτεραιότητες που καθορίζονται από την Επιτροπή (συμπεριλαμβανομένης της έμμεσης έντασης της ενίσχυσης). Η Επιτροπή θα διατυπώνει επίσημη θέση σχετικά με τις εν λόγω αιτήσεις εγκρίνοντας ή τροποποιώντας τα σχετικά προγράμματα.

4. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

<i>Σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας</i>	
<i>Κανονισμός</i>	<i>Άρθρα, αιτιολογικές σκέψεις ή παραρτήματα</i>
Κανονισμός για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (2021/1056)	Άρθρο 2 — Ειδικός στόχος Άρθρο 7 — Υπό όρους πρόσβαση στους πόρους Άρθρο 11 — Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Παράρτημα II — Υπόδειγμα για τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Αιτιολογικές σκέψεις 18 και 19
<i>Σχετική νομοθεσία</i>	
Κανονισμός για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης	
Ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα ²²	

Σε πρώτο στάδιο, για τον καθορισμό της λογικής της παρέμβασης του ΤΔΜ σε ένα επηρεαζόμενο έδαφος, το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να περιγράφει

²² Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999 («ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα»), δεν έχει δημοσιευθεί κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος.

λεπτομερώς τη διαδικασία μετάβασης που θα εφαρμοστεί στο έδαφος προκειμένου να επιτευχθεί μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία.

«περιγραφή της διαδικασίας μετάβασης σε εθνικό επίπεδο προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, περιλαμβανομένου χρονοδιαγράμματος για τα βασικά στάδια της μετάβασης» [άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχείο α) του κανονισμού ΤΔΜ]

Κάθε εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή της **διαδικασίας μετάβασης σε εθνικό επίπεδο**, συμπεριλαμβανομένου χρονοδιαγράμματος για τα βασικά στάδια της μετάβασης προς τους στόχους για την ενέργεια και το κλίμα για το έτος 2030²³ και προς τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050. Τα στάδια αυτά θα πρέπει να συνάδουν με τα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα και τις εθνικές μακροπρόθεσμες στρατηγικές, ιδίως τις προγραμματισμένες επενδύσεις, το χρονοδιάγραμμα των βασικών σταδίων μετάβασης, τη συμβολή στους εθνικούς στόχους, τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν και τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για τη δίκαιη μετάβαση²⁴. Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η τελευταία επικαιροποιημένη εκδοχή του εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα και η αξιολόγηση των τελικών εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα από την Επιτροπή, συμπεριλαμβανομένων πιο φιλόδοξων στόχων, κατά περίπτωση.

«Η στήριξη του ΤΔΜ θα πρέπει να εξαρτάται από την αποτελεσματική εφαρμογή της διαδικασίας μετάβασης σε συγκεκριμένο έδαφος» (αιτιολογική σκέψη 18 του κανονισμού ΤΔΜ)

Το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει επίσης να παρουσιάζει σαφή στοιχεία που να αποδεικνύουν μια διαδικασία μετάβασης και τις επιπτώσεις της στο επίπεδο του **επηρεαζόμενου εδάφους** στο εγγύς μέλλον (έως το 2030 ή νωρίτερα). Εάν η (προγραμματισμένη) υλοποίηση μιας διαδικασίας μετάβασης έως το 2030 δεν μπορεί να αποδειχθεί σε ένα δεδομένο έδαφος, το αντίστοιχο σχέδιο δίκαιης μετάβασης δεν θα είναι πλήρες.

Κάθε σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να περιλαμβάνει λεπτομερές σχέδιο της εθνικής διαδικασίας μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Επιπλέον, τυχόν

²³ Στο άρθρο 2 παράγραφος 11 του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης παρέχεται ορισμός των ενεργειακών και κλιματικών επιδιώξεων της Ένωσης για το 2030. Αυτές περιλαμβάνουν μείωση τουλάχιστον κατά 40 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990), τουλάχιστον 32 % μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά τουλάχιστον 32,5 %. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, ο κανονισμός για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας επιβεβαιώνει τον ιδιαίτερα φιλόδοξο στόχο για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55 % για το 2030. Η Επιτροπή εξέδωσε τη νομοθετική δέσμη μέτρων «Fit for 55» (Προσαρμογή στον στόχο του 55 %) στις 14 Ιουλίου 2021, η οποία θα εναρμονίσει τη σχετική νομοθεσία για το κλίμα και την ενέργεια με τον νέο στόχο (https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_el). Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει τονίσει ότι ο ρόλος των καταβοθρών διοξειδίου του άνθρακα θα πρέπει να ενισχυθεί έως το 2030 και ότι η επικείμενη πρόταση της Επιτροπής για την αναθεώρηση του ισχύοντος κανονισμού της ΕΕ για τη χρήση γης και τη δασοπονία θα πρέπει να συνάδει με τον εν λόγω στόχο.

²⁴ Όταν η επικαιροποίηση ενός εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα σύμφωνα με το άρθρο 14 του κανονισμού για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης απαιτεί αναθεώρηση ενός εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, η αναθεώρηση αυτή θα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης σύμφωνα με το άρθρο 18 του κανονισμού περί κοινών διατάξεων.

αβεβαιότητα σχετικά με την εθνική διαδικασία μετάβασης δεν απαλλάσσει το κράτος μέλος από την ευθύνη που έχει στο πλαίσιο των υποχρεώσεων του ΤΔΜ να ορίσει διαδικασία μετάβασης στο επίπεδο του εδάφους σύμφωνα με την εθνική δέσμευση για την επίτευξη των στόχων για το 2030 και το 2050 (η οποία αναλήφθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού νομοθετήματος για το κλίμα), με επιπτώσεις έως το 2030 ή νωρίτερα στο επίπεδο του επηρεαζόμενου εδάφους. Η διαδικασία μετάβασης θα πρέπει να αναφέρεται στο χρονοδιάγραμμα ως προς την παύση ή τη σημαντική μείωση της εξόρυξης, της παραγωγής ή της χρήσης ορυκτών καυσίμων, ή στο χρονοδιάγραμμα ως προς τον μετασχηματισμό δραστηριοτήτων, διεργασιών και εκροών σε τομείς υψηλής έντασης αερίων του θερμοκηπίου.

Οι προτάσεις για την επέκταση του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής σε εδάφη όπου δεν υπάρχει σαφής διαδικασία μετάβασης με σχετικές αρνητικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις έως το 2030 ή πριν δεν θα πρέπει να γίνονται δεκτές.

Σε εδάφη όπου υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με την εφαρμογή μιας διαδικασίας μετάβασης λόγω της συνέχισης ή της έναρξης δραστηριοτήτων που σχετίζονται με ορυκτά καύσιμα, θα πρέπει να διενεργείται κατά περίπτωση αξιολόγηση της αιτιολόγησης που παρουσιάζεται στα προσχέδια των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης, λαμβανομένων υπόψη δύο προϋποθέσεων:

- Όσον αφορά την εφαρμογή της σταδιακής κατάργησης δραστηριοτήτων που σχετίζονται με ορυκτά καύσιμα, η Επιτροπή δεν θα πρέπει να κάνει δεκτά εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης τα οποία βασίζονται σε διαδικασία επουσιώδους ή μερικής μείωσης των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με ορυκτά καύσιμα και των αντίστοιχων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τα οποία σαφώς δεν συνάδουν με την πορεία για την επίτευξη των στόχων του 2030 και του 2050. Σημαντική μείωση των εκπομπών σημαίνει ότι το έδαφος παρουσιάζει τουλάχιστον αναλογική συμβολή στους εθνικούς στόχους για το κλίμα και την ενέργεια για το έτος 2030. Κάτι τέτοιο πρέπει επίσης να συνδέεται με σημαντικές επιπτώσεις στην απασχόληση.
- Αν σε έδαφος που προσδιορίζεται στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης προβλέπεται διεύρυνση της ικανότητας εξόρυξης ή παραγωγής με βάση τα παραδοσιακά ορυκτά καύσιμα (π.χ. χορήγηση αδειών ή άνοιγμα νέων ανθρακωρυχείων, μονάδων πετρελαιούχου σχιστόλιθου ή διυλιστηρίων)²⁵ μετά την έναρξη ισχύος του ΤΔΜ, η επηρεαζόμενη περιφέρεια NUTS3 δεν θα πρέπει καταρχήν να έχει πρόσβαση στο ΤΔΜ. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, αν το κράτος μέλος μπορεί να αποδείξει ότι οι εν λόγω δραστηριότητες δεν θα επηρεάσουν αρνητικά την πορεία προς την επίτευξη, σε όλους τους τομείς της οικονομίας, των στόχων που θέτει για το 2030 και το 2050 το ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα, η Επιτροπή μπορεί, βάσει κατά περίπτωση αξιολόγησης, να εγκρίνει το σχετικό πρόγραμμα. Ωστόσο, μια τέτοια απόφαση θα απαιτούσε τον καθορισμό διαδικασίας μετάβασης για το εν λόγω έδαφος και τον προσδιορισμό σημαντικών κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων που προκαλούνται από την κλιματική μετάβαση.

²⁵ Αυτοί οι τρεις τομείς (άνθρακας, τύρφη και πετρελαιούχος σχιστόλιθος) αναφέρονται ρητά στην αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού ΤΔΜ και αποτελούν τη βάση για τρία από τα πέντε κριτήρια στα οποία βασίζονται τα κονδύλια του ΤΔΜ.

Τα συγκεκριμένα εδάφη που καλύπτονται από τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να είναι συνεκτικές γεωγραφικές περιοχές και, στο μέτρο του δυνατού, να αντικατοπτρίζουν λειτουργικές εδαφικές οικονομικές περιοχές, οι οποίες αντιστοιχούν στις κοινότητες, τις αγορές εργασίας και τις οικονομικές δραστηριότητες που επηρεάζονται από τις εγκαταστάσεις και τις σχετικές επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με ορυκτά καύσιμα ή βιομηχανικές διεργασίες υψηλής έντασης αερίων του θερμοκηπίου. Η Επιτροπή δεν θα πρέπει να κάνει δεκτό τον ορισμό περιφερειών επιπέδου κατώτερου από το επίπεδο NUTS3 οι οποίες αποκλείουν τεχνητά περιοχές ώστε να καθίσταται δυνατή η διατήρηση ή η αύξηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με ορυκτά καύσιμα. Αντιθέτως, μπορεί να εξετάζει το ενδεχόμενο συμπερίληψης περιφερειών επιπέδου κατώτερου από το επίπεδο NUTS3 στις οποίες οι κοινότητες, το εργατικό δυναμικό και οι οικονομικές δραστηριότητες που επηρεάζονται αποτελούν μια συνεκτική γεωγραφική οντότητα όπως περιγράφεται ανωτέρω.

Η στήριξη του ΤΔΜ για περιφέρειες που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την εξόρυξη τύρφης θα πρέπει να βασίζεται στην εφαρμογή μιας διαδικασίας μετάβασης με επιπτώσεις έως το 2030 ή νωρίτερα στο επίπεδο του εδάφους για το οποίο υποβάλλεται το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης, με βάση 1) τη σταδιακή κατάργηση της τύρφης για ενεργειακή χρήση και 2) τη σημαντική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από την εξόρυξη τύρφης (π.χ. με τον αποκλεισμό των πλέον επιβλαβών πρακτικών, με τη στήριξη της τεχνολογικής ανάπτυξης, τη βελτίωση των πρακτικών διαχείρισης, την αποκατάσταση τυρφώνων)²⁶. Οι επενδύσεις με τη στήριξη του ΤΔΜ θα πρέπει να τηρούν την εξαίρεση των ορυκτών καυσίμων²⁷ και τις απαιτήσεις περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, σύμφωνα με τους στόχους βιοποικιλότητας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

«αξιολόγηση των προκλήσεων μετάβασης τις οποίες αντιμετωπίζουν τα εδάφη που έχουν προσδιοριστεί ως επηρεαζόμενα αρνητικά σε μεγαλύτερο βαθμό, καθώς και αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μετάβασης προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία» [άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχείο γ) του κανονισμού ΤΔΜ]

Ο ενιαίος ειδικός στόχος του ΤΔΜ είναι να δοθεί η δυνατότητα στις περιφέρειες και τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές, εργασιακές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της μετάβασης προς τους στόχους της Ένωσης για την ενέργεια και το κλίμα για το έτος 2030 και προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία της Ένωσης έως το 2050, βάσει της Συμφωνίας του Παρισιού²⁸. Με βάση την προγραμματισμένη διαδικασία μετάβασης, θα πρέπει να αξιολογούνται οι **προκλήσεις που απορρέουν από τη μετάβαση στα εδάφη των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης**. Η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να συνάδει με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η αξιολόγηση θα πρέπει να είναι επαρκώς αναλυτική ώστε να αντιστοιχεί στη στοχευμένη γεωγραφική κάλυψη του ΤΔΜ. Θα πρέπει να

²⁶ Η τύρφη είναι ορυκτό καύσιμο. Η καύση της παράγει σημαντική ποσότητα εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που συνδέονται με την εξόρυξη τύρφης και την καταστροφή των τυρφώνων. Για τους λόγους αυτούς, η παραγωγή τύρφης ήταν ένα από τα κριτήρια που λήφθηκαν υπόψη κατά την κατανομή των πόρων του ΤΔΜ.

²⁷ Το ΤΔΜ δεν μπορεί να στηρίζει επενδύσεις που σχετίζονται με την παραγωγή, την επεξεργασία, τη μεταφορά, τη διανομή, την αποθήκευση ή την καύση ορυκτών καυσίμων (βλ. σημείο 5.4).

²⁸ Άρθρο 2 του κανονισμού ΤΔΜ.

περιλαμβάνει μόνο τις προκλήσεις που συνδέονται άμεσα με τον μετασχηματισμό ή τη διακοπή δραστηριοτήτων υψηλής έντασης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και θα μπορούσε να βασίζεται κυρίως στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποια είναι η σχετική σημασία των μετασχηματιζόμενων και/ή παρακαμαζόντων τομέων της περιφερειακής οικονομίας; Υπάρχουν περαιτέρω επιπτώσεις σε άλλους τομείς ή στον ευρύτερο οικονομικό ιστό του εδάφους; Επηρεάζει η μετάβαση τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (στο εξής: ΜΜΕ) και/ή τις μεγάλες επιχειρήσεις; Ποιες είναι οι δυνατότητες οικονομικής διαφοροποίησης της περιφέρειας; Υπάρχει επαρκές σύστημα υποστήριξης των επιχειρήσεων στο έδαφος;
- Πόσες θέσεις εργασίας ενδέχεται να χαθούν ή να επηρεαστούν λόγω του μετασχηματισμού ή της διακοπής, μεταξύ άλλων λόγω πρόωρης συνταξιοδότησης; Τι σχέση έχει ο συγκεκριμένος αριθμός με τη συνολική απασχόληση στο έδαφος και, κατά περίπτωση, σε συγκεκριμένες κοινότητες ή εταιρείες;
- Υπάρχει εκτίμηση των διανεμητικών επιπτώσεων των αναμενόμενων μετασχηματισμών στις διάφορες επηρεαζόμενες εισοδηματικές ομάδες; Υπάρχει κατάλληλο σύστημα φορολόγησης και παροχών για την αντιστάθμιση τυχόν αρνητικών διανεμητικών επιπτώσεων στα χαμηλότερα εισοδήματα;
- Ποιες ανάγκες επανειδίκευσης ή αναβάθμισης δεξιοτήτων μπορούν να προσδιοριστούν, λαμβανομένων υπόψη τόσο των προβλεπόμενων εξελίξεων σε μετασχηματιζόμενους τομείς όσο και των αναγκών σε δεξιότητες που προκύπτουν από την οικονομική διαφοροποίηση;
- Ποιες είναι οι αναπτυξιακές ανάγκες και οι στόχοι των περιφερειακών οικονομικών τομέων, των εργαζομένων και των τοπικών κοινοτήτων, που απορρέουν από τη διαδικασία μετάβασης;
- Είναι ο τομέας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης προσαρμοσμένος στις προκλήσεις που παρουσιάζει η μετάβαση; Εφαρμόζονται στον τομέα αυτόν συστήματα για την ανταλλαγή πληροφοριών με τοπικές εταιρείες σχετικά με τις τρέχουσες και τις μελλοντικές ανάγκες τους σε δεξιότητες; Διαθέτει το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης αυτονομία και ικανότητα έγκαιρης ανταπόκρισης στις ανάγκες των εταιρειών στο συγκεκριμένο έδαφος και στις ανάγκες των εταιρειών που ενδέχεται να είναι έτοιμες να επενδύσουν στο έδαφος (δηλαδή για την προσαρμογή ή ανάπτυξη προγραμμάτων μάθησης, προγραμμάτων κατάρτισης και μάθησης στον χώρο εργασίας); Λειτουργούν στην πράξη τα συστήματα καθοδήγησης, παροχής συμβουλών και επικύρωσης της προηγούμενης μάθησης; Είναι εύκολα προσβάσιμα για τα άτομα που αναζητούν εργασία; Επενδύουν οι εταιρείες στις δεξιότητες των υπαλλήλων τους και πώς συμβαίνει αυτό στην πράξη; Αξιοποιούνται οι διαθέσιμες πληροφορίες για τις δεξιότητες²⁹;

²⁹ Όπως συλλέχθηκαν από τις συμμαχίες των «Σχεδίων στρατηγικής» για την τομεακή συνεργασία σχετικά με τις δεξιότητες, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1415&langId=el>, το εργαλείο ανάλυσης διαδικτυακών αγγελιών προσφοράς εργασίας για την Ευρώπη (OVATE) του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop), <https://www.cedefop.europa.eu/el/data-visualisations/skills-online-vacancies>, το πανόραμα δεξιοτήτων, <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>, και τις εθνικές στρατηγικές για τις δεξιότητες που

- Έχει η μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις, όπως επιπτώσεις στη συνεκτικότητα των κοινοτήτων, στις συνθήκες διαβίωσης, στην ενεργειακή φτώχεια ή στην πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες επηρεάζουν το έδαφος;
- Υπάρχει κίνδυνος πληθυσμιακής συρρίκνωσης ο οποίος συνδέεται συγκεκριμένα με τη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και για ποια τμήματα του πληθυσμού; Πλήττονται ειδικά οι νέοι από τη μετάβαση;
- Είναι ο τομέας των κοινωνικών υπηρεσιών προσαρμοσμένος στις προκλήσεις που παρουσιάζει η μετάβαση; Έχει την ικανότητα να ανταποκριθεί στην πιθανή εισροή «νέων πελατών»; Διαθέτει τα μέσα για την παροχή νέων υπηρεσιών και παρεμβάσεων που συμπληρώνουν τη μετάβαση και την παραμονή των δικαιούχων στην αγορά εργασίας; Διαθέτει τα απαραίτητα πρωτόκολλα συνεργασίας με ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας και τους τομείς της κατάρτισης και της εκπαίδευσης για να συμπληρώσει το σύστημα στήριξης με ολοκληρωμένο τρόπο; Διατίθενται κοινοτικές κοινωνικές υπηρεσίες;
- Πρέπει να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις μετά τη μετάβαση, για παράδειγμα οι επιπτώσεις στην ποιότητα του εδάφους ή των υδάτων, οι επιπτώσεις στην κατάσταση των οικοσυστημάτων ή οι επιπτώσεις που σχετίζονται με την αποκατάσταση του εδάφους;

5. ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΧΘΟΥΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΙΚΑΙΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας	
Κανονισμός	Άρθρα, αιτιολογικές σκέψεις ή παραρτήματα
Κανονισμός για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (2021/1056)	Άρθρο 2 — Ειδικός στόχος Άρθρο 8 — Πεδίο εφαρμογής της στήριξης Άρθρο 9 — Εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της στήριξης Άρθρο 11 — Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Παράρτημα II — Υπόδειγμα για τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης (σημείο 2) Αιτιολογικές σκέψεις 5, 6, 12, 13, 14, 16
Κανονισμός περί κοινών διατάξεων (2021/1060) ³⁰	Άρθρο 9 — Οριζόντιες αρχές Άρθρο 36 — Τεχνική βοήθεια των κρατών μελών Άρθρο 63 — Επιλεξιμότητα
Σχετική νομοθεσία	
Οδηγία για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής ³¹	

αναπτύσσονται με την τεχνική βοήθεια του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), με τη στήριξη της ΕΕ, <https://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/>.

³⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2021, για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων.

³¹ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Ένωσης και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου.

«οι δράσεις που υποστηρίζει [το ΤΔΜ] θα πρέπει να συμβάλλουν αμέσως στην άμβλυση των επιπτώσεων της μετάβασης με τον μετριασμό του αρνητικού αντίκτυπου στην απασχόληση και με τη χρηματοδότηση της διαφοροποίησης και του εκσυγχρονισμού της τοπικής οικονομίας» (αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού ΤΔΜ)

Όλες οι δραστηριότητες που υποστηρίζονται από το ΤΔΜ πρέπει να συνδέονται με τον ειδικό στόχο του και να συμβάλλουν στην υλοποίηση των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης. Στόχος του ΤΔΜ είναι να αμβλύνει τις επιπτώσεις της μετάβασης παρέχοντας στήριξη στα εδάφη που πλήττονται περισσότερο. Με τον τρόπο αυτόν προωθεί μια ισορροπημένη κοινωνικοοικονομική μετάβαση σ' αυτά τα εδάφη, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει τη μελλοντική βιωσιμότητα των οικονομιών τους, να προσφέρει στους εργαζομένους τους αξιοπρεπείς ευκαιρίες και να στηρίζει τα άτομα που αναζητούν εργασία. Ως εκ τούτου, οι επενδύσεις του ΤΔΜ θα πρέπει να εστιάζουν πρωτίστως στη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών και στην επανειδίκευση ή την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία. Μπορούν επίσης να λάβουν στήριξη και άλλες δραστηριότητες που καλύπτονται από το θεματικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού ΤΔΜ, αν η συμβολή τους στην άμβλυση του επιπτώσεων της μετάβασης αιτιολογείται στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης.

Όλες οι πράξεις που υποστηρίζονται από το ΤΔΜ πρέπει να ωφελούν τα εδάφη του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, σύμφωνα με το άρθρο 63 παράγραφος 3 του κανονισμού περί κοινών διατάξεων (στο εξής: ΚΚΔ).

1.1. Οικονομική διαφοροποίηση και δεξιότητες

Για να επιτύχουν τα εδάφη που πλήττονται από τη μετάβαση μεγαλύτερη **οικονομική διαφοροποίηση**, το ΤΔΜ μπορεί να παρέχει επίσης στήριξη σε επιχειρήσεις και οικονομικούς φορείς, όπως στήριξη των παραγωγικών επενδύσεων³² σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των νεοφυών επιχειρήσεων). Μπορεί επίσης να πραγματοποιεί επενδύσεις στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Θα πρέπει να δίνεται η δέουσα σημασία σε τομείς με μεγάλες δυνατότητας δημιουργίας θέσεων εργασίας, προκειμένου να μετριαστούν οι αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση³³, ιδίως σε τομείς με δυνατότητα ανάπτυξης, όπως η αξιακή αλυσίδα των πρώτων υλών³⁴.

³² Οι παραγωγικές επενδύσεις θα πρέπει να νοούνται ως επενδύσεις σε πάγια κεφάλαια ή άυλα περιουσιακά στοιχεία επιχειρήσεων με σκοπό την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και στη συμβολή, με τον τρόπο αυτόν, στον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου και στην απασχόληση.

³³ Κάτι τέτοιο μπορεί να περιλαμβάνει την ενεργειακή απόδοση και την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές με αποδεδειγμένες δυνατότητες δημιουργίας θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με έκθεση του Κοινού Κέντρου Ερευνών, οι δυνατότητες ανάπτυξης τεχνολογιών καθαρής ενέργειας, ενεργειακής απόδοσης και δημιουργίας θέσεων εργασίας στις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα είναι σημαντικές. Οι θέσεις εργασίας που θα μπορούσαν εύλογα να προκύψουν έως το 2030 από τις περιφερειακές επιπτώσεις της απαλλαγής αυτών των περιφερειών από τις ανθρακούχες εκπομπές θα μπορούσαν να αντιστοιχούν σε τουλάχιστον 90 % των υφιστάμενων θέσεων εργασίας που σχετίζονται με τον άνθρακα, φτάνοντας το 100 % έως το 2050 [Karpetaki, Z., Ruiz, P. et al. (2020). *Clean energy technologies in coal regions*:

Για να μετριαστούν οι αρνητικές επιπτώσεις στην **απασχόληση**, το ΤΔΜ μπορεί να στηρίζει την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση (συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης) των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία σε τομείς με δυνατότητες τοπικής απασχόλησης (υφιστάμενες ή που πρόκειται να δημιουργηθούν). Μπορεί επίσης να στηρίζει τη συνδρομή για την αναζήτηση εργασίας (καθοδήγηση και παροχή συμβουλών, αξιολόγηση και επικύρωση προηγούμενης μάθησης) σε άτομα που αναζητούν εργασία, καθώς και την ενεργό ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Η συνδρομή σε άτομα που αναζητούν εργασία μπορεί επιπλέον να ωφελήσει απολυμένους εργαζομένους που έχασαν τη δουλειά τους σε τομείς στα εδάφη του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, ακόμη και εάν δεν διαμένουν στο συγκεκριμένο έδαφος. Το ΤΔΜ δεν μπορεί να χρηματοδοτεί προγράμματα πρόωρης συνταξιοδότησης ή καθεστώτα αποζημίωσης για εργαζομένους που απολύθηκαν.

Η οικονομική διαφοροποίηση και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων ή η επανειδίκευση συνδέονται με τους στόχους και τη στήριξη που παρέχεται μέσω στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης (S3). Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να διασφαλίζεται η συνέπεια με τη σχετική επικαιροποιημένη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (όπως ορίζεται στο άρθρο 11 παράγραφος 4 του κανονισμού ΤΔΜ), καθώς η στήριξη για νέες οικονομικές δραστηριότητες θα πρέπει να επικεντρώνεται, κατά περίπτωση, σε τομείς που προσδιορίζονται ως υποσχόμενοι στις εν λόγω στρατηγικές. Με άλλα λόγια, το ΤΔΜ θα πρέπει να στηρίζει μια αναπτυξιακή πορεία σύμφωνα με τις ενδογενείς δυνατότητες και τις ικανότητες των εδαφών.

«Όλες οι δραστηριότητες που λαμβάνουν στήριξη θα πρέπει να διεξάγονται με απόλυτο σεβασμό των κλιματικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών δεσμεύσεων και προτεραιοτήτων της Ένωσης [...] Οι επενδύσεις πρέπει να είναι βιώσιμες μακροπρόθεσμα, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας» (αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού ΤΔΜ)

Η στήριξη του ΤΔΜ για την οικονομική διαφοροποίηση μπορεί να επικεντρώνεται μόνο σε δραστηριότητες που συνάδουν με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ΚΚΔ³⁵. Εκτός από τις επενδύσεις που εξαιρούνται από τον κανονισμό (βλ. σημείο 5.4), η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία επιδιώκει επίσης να αποφύγει την παροχή στήριξης σε οικονομικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να βλάψουν σημαντικά τους περιβαλλοντικούς στόχους (συμπεριλαμβανομένου του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής), όπως η μη βιώσιμη βιομάζα. Ως εκ τούτου, κατά την εξέταση της στήριξης από το ΤΔΜ σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες, οι εν λόγω δραστηριότητες θα πρέπει να αξιολογούνται προσεκτικά ώστε να διαπιστώνεται αν επιτυγχάνουν τους στόχους που ορίζονται στον κανονισμό ΤΔΜ, αν τηρούν την αρχή της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» και αν αποφεύγουν τον εγκλωβισμό σε πορείες που δεν είναι συμβατές με την κλιματική ουδετερότητα.

Opportunities for jobs and growth. Deployment potential and impacts (Τεχνολογίες καθαρής ενέργειας στις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα: Ευκαιρίες δημιουργίας θέσεων εργασίας και ανάπτυξης. Δυνατότητες και επιπτώσεις της ανάπτυξης). JRC].

³⁴ COM(2020) 474 final.

³⁵ Άρθρο 9 παράγραφος 1 του ΚΚΔ.

1.2. Άλλες επιλέξιμες δραστηριότητες

Παρότι το ΤΔΜ θα πρέπει πρωτίστως να στηρίζει την οικονομική διαφοροποίηση και τα μέτρα για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων στην απασχόληση, είναι επίσης επιλέξιμες και **άλλες δραστηριότητες**. Σ' αυτές περιλαμβάνονται η έρευνα και η καινοτομία, επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση και την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, η έξυπνη και βιώσιμη τοπική κινητικότητα, η ψηφιοποίηση, η αναγέννηση του εδάφους³⁶, η κυκλική οικονομία και οι κοινωνικές υποδομές για τους σκοπούς των εγκαταστάσεων φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων, καθώς και τα κέντρα κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών, όπως ορίζεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 του ΤΔΜ. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως προτεραιότητες για τη στήριξη του ΤΔΜ σε ένα δεδομένο έδαφος εάν 1) συνδέονται άμεσα με τον ειδικό στόχο του ΤΔΜ (όπως ορίζεται στο άρθρο 8 παράγραφος 1 του ΤΔΜ, βλ. ανωτέρω) και εάν 2) συμβάλλουν σαφώς στην υλοποίηση του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης. Αυτό σημαίνει ότι οι επενδύσεις στους συγκεκριμένους τομείς πρέπει να αιτιολογούνται με βάση τη συμβολή τους στον μετριασμό των επιπτώσεων της μετάβασης και τη σύνδεσή τους με τις προκλήσεις μετάβασης που προσδιορίζονται στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης.

Αν δεν είναι δυνατόν να αιτιολογηθεί η συμβολή των επενδύσεων στην άμβλυνση των επιπτώσεων της μετάβασης ούτε η σύνδεσή τους με τις προκλήσεις μετάβασης που προσδιορίζονται στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης (για παράδειγμα όταν οι επενδύσεις δεν στοχεύουν στην οικονομική διαφοροποίηση ή σε άλλες προκλήσεις που θέτει η μετάβαση, αλλά στην άμεση συμβολή στην καινοτομία, στην ενέργεια, στην κινητικότητα, στην ψηφιοποίηση, στο περιβάλλον, στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση ή στους στόχους της πολιτικής για την κοινωνική ένταξη), θα πρέπει να εξετάζονται άλλες πηγές χρηματοδότησης εκτός από το ΤΔΜ (βλ. σημείο 8).

Τέλος, η **τεχνική βοήθεια** μπορεί επίσης να υποστηρίζεται από το ΤΔΜ. Αυτή περιλαμβάνει δράσεις αναγκαίες για την αποτελεσματική διοίκηση και χρήση του ΤΔΜ, μεταξύ άλλων για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των εταίρων, καθώς και για την παροχή χρηματοδότησης για καθήκοντα όπως η προετοιμασία, η κατάρτιση, η διαχείριση, η παρακολούθηση, η αξιολόγηση, η προβολή και η επικοινωνία.

1.3. Επενδύσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις και δραστηριότητες του ΣΕΔΕ

Για την αντιμετώπιση δεόντως αιτιολογημένων προκλήσεων μετάβασης σε ένα δεδομένο έδαφος, το ΤΔΜ μπορεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις να παρέχει στήριξη σε μεγάλες επιχειρήσεις και σε επενδύσεις σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις δραστηριότητες που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου της ΕΕ (στο

³⁶ Όσον αφορά τις δραστηριότητες που απαριθμούνται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο θ), τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιβεβαιώνουν ότι οι δραστηριότητες δεν είναι δυνατόν να εκτελεστούν εν όλω ή εν μέρει εις βάρος του ρυπαίνοντος σύμφωνα με τις υφιστάμενες νομικές υποχρεώσεις που ισχύουν για τον ρυπαίνοντα, για παράδειγμα βάσει των όρων περιβαλλοντικής άδειας ή των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης που προβλέπονται στην οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (2004/35/ΕΚ).

εξής: ΣΕΔΕ)³⁷, κάτι που δεν είναι εφικτό βάσει των διατάξεων του ΕΤΠΑ και του Ταμείου Συνοχής. Όταν προγραμματίζεται η εν λόγω στήριξη, στα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης πρέπει να συμπεριλαμβάνεται κατάλογος των πράξεων, ο οποίος στην περίπτωση των μεγάλων επιχειρήσεων είναι απλώς ενδεικτικός³⁸.

Οι **μεγάλες επιχειρήσεις** (επιχειρήσεις εκτός των ΜΜΕ) μπορούν να λάβουν στήριξη από το ΤΔΜ για παραγωγικές επενδύσεις σε πολύ περιορισμένες περιπτώσεις, σε περιοχές που χαρακτηρίζονται ως ενισχυόμενες περιοχές σύμφωνα με το άρθρο 107 παράγραφος 3 στοιχεία α) και γ) της ΣΛΕΕ. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 δεύτερο εδάφιο και το άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχείο η) του κανονισμού ΤΔΜ, στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης πρέπει να αποδεικνύεται ότι οι εν λόγω επενδύσεις πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες τέσσερις προϋποθέσεις:

- 1) είναι απαραίτητες για την υλοποίηση του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης·
- 2) συμβάλλουν στη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία έως το 2050 και στην επίτευξη συναφών περιβαλλοντικών στόχων·
- 3) η στήριξή τους είναι απαραίτητη για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στο προσδιορισθέν έδαφος·
- 4) δεν οδηγούν σε μετεγκατάσταση, όπως απαιτείται βάσει του άρθρου 66 του ΚΚΔ.

Επιτρέπεται η δημόσια στήριξη σε μεγάλες επιχειρήσεις για παραγωγικές επενδύσεις, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούν τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα που ισχύουν από το 2022³⁹.

Στις περιοχές «α» επιτρέπεται η δημόσια στήριξη σε μεγάλες επιχειρήσεις για αρχικές επενδύσεις.

Στις περιοχές «γ», η στήριξη σε μεγάλες επιχειρήσεις για παραγωγικές επενδύσεις περιορίζεται καταρχήν μόνο στις αρχικές επενδύσεις που δημιουργούν νέα οικονομική δραστηριότητα. Ωστόσο, εάν η επένδυση αποσκοπεί στη διαφοροποίηση των εκροών μιας εγκατάστασης σε προϊόντα που δεν παράγονταν προηγουμένως στην εγκατάσταση ή αφορά θεμελιώδη αλλαγή στη συνολική παραγωγική διεργασία του/των προϊόντος/-ων που αφορά η επένδυση στην εγκατάσταση, η στήριξη σε μεγάλες επιχειρήσεις επιτρέπεται και στις περιοχές «γ», εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

- 1) η περιφερειακή ενίσχυση αφορά αρχική επένδυση σε έδαφος που έχει προσδιοριστεί για συγχρηματοδοτούμενη στήριξη από το ΤΔΜ σε περιοχή «γ» με κατά κεφαλήν ΑΕΠ χαμηλότερο από το 100 % του μέσου όρου της ΕΕ των 27·
- 2) η επένδυση και ο δικαιούχος προσδιορίζονται στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης κράτους μέλους το οποίο έχει εγκριθεί από την Επιτροπή· και

³⁷ Οδηγία 2003/87/ΕΚ.

³⁸ Ωστόσο, στην περίπτωση στήριξης παραγωγικών επενδύσεων μεγάλων επιχειρήσεων σε ενισχυόμενες περιοχές «γ», οι πράξεις, για να επωφεληθούν από τη στήριξη, πρέπει να αναφέρονται ρητά στον κατάλογο του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις περιφερειακές ενισχύσεις.

³⁹ Κάθε στήριξη του ΤΔΜ που χορηγείται πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2021 πρέπει να συμμορφώνεται με τις ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα.

- 3) η κρατική ενίσχυση για την επένδυση καλύπτεται από το ΤΔΜ στο μέγιστο επιτρεπόμενο όριο.

Στο πλαίσιο του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, θα πρέπει να παρέχεται αιτιολόγηση της αναγκαιότητας αυτής της στήριξης με μελέτη αποκλίσεων στην οποία θα πρέπει να καταδεικνύεται ότι, χωρίς την επένδυση, ο αριθμός των θέσεων εργασίας που αναμένεται να απολεσθούν θα υπερβεί τον αριθμό των θέσεων εργασίας που αναμένεται να δημιουργηθούν. Η μελέτη αποκλίσεων θα πρέπει να περιλαμβάνει την εκτιμώμενη διαφορά μεταξύ των αναμενόμενων απωλειών θέσεων εργασίας και της δυναμικής δημιουργίας θέσεων εργασίας μέσω της στήριξης του ΤΔΜ (π.χ. επενδύσεις οικονομικής διαφοροποίησης για τις ΜΜΕ). Η δυναμική δημιουργία θέσεων εργασίας μπορεί να βασίζεται σε ιστορικά στοιχεία σχετικά με τη δημιουργία θέσεων εργασίας από ΜΜΕ στο έδαφος, σε ανάλυση της τρέχουσας απασχόλησης από τις ΜΜΕ στην περιφέρεια, σε έρευνες σχετικά με τις προοπτικές απασχόλησης ή σε άλλες μεθοδολογίες.

Στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις, το ΤΔΜ μπορεί να στηρίζει **επενδύσεις για την επίτευξη της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες που απαριθμούνται στην οδηγία για το ΣΕΔΕ**, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 τρίτο εδάφιο και το άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχείο θ) του κανονισμού ΤΔΜ, στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης πρέπει να αποδεικνύεται ότι οι εν λόγω επενδύσεις πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις:

- 1) συμβάλλουν στη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία·
- 2) οδηγούν σε σημαντική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σαφώς κάτω των σχετικών δεικτών αναφοράς που χρησιμοποιούνται για τη δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής βάσει της οδηγίας για το ΣΕΔΕ· και
- 3) είναι απαραίτητες για την προστασία σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας σε ένα δεδομένο έδαφος.

Οι επενδύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες που καλύπτονται από το ΣΕΔΕ δεν περιορίζονται αποκλειστικά στις περιοχές που ορίζονται ως ενισχυόμενες περιοχές σύμφωνα με το άρθρο 107 παράγραφος 3 στοιχεία α) και γ) της ΣΛΕΕ.

Οι επενδύσεις για τον σκοπό αυτόν και σε τέτοιου είδους δραστηριότητες θα πρέπει να είναι συμβατές με τον μακροπρόθεσμο στόχο της ΕΕ να καταστεί κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Δεδομένων των μακροχρόνιων επενδυτικών κύκλων στη βιομηχανία, οι επενδύσεις θα πρέπει να είναι ανθεκτικές στις μελλοντικές εξελίξεις και να μην οδηγούν σε «εγκλωβισμό στη χρήση άνθρακα» ή σε μη αξιοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού. Συγκεκριμένα, αυτό σημαίνει ότι οι επενδύσεις σε δραστηριότητες που καλύπτονται από το ΣΕΔΕ και λαμβάνουν στήριξη από το ΤΔΜ θα πρέπει να οδηγούν σε ριζικές αλλαγές προς την κατεύθυνση κλιματικά ουδέτερων πράξεων. Αντιθέτως, το ΤΔΜ δεν μπορεί να στηρίζει επενδύσεις που οδηγούν μόνο σε διαδοχικές βελτιώσεις όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου χωρίς να επιφέρει ριζικές αλλαγές σε κλιματικά ουδέτερες πράξεις, ούτε μπορεί να στηρίζει επενδύσεις που έχουν ήδη ενεργοποιηθεί από το ΣΕΔΕ (π.χ. βελτιστοποίηση διεργασιών, βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση ή ανάκτηση θερμότητας).

Αν μια επένδυση οδηγεί σε σημαντικές μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σαφώς κάτω των τιμών των σχετικών δεικτών αναφοράς που χρησιμοποιούνται για τη δωρεάν κατανομή δικαιωμάτων εκπομπής βάσει της οδηγίας για το ΣΕΔΕ⁴⁰, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου δεν θα πρέπει επίσης να είναι υψηλότερες από τις μέσες εκπομπές του 10 % των καλύτερων εγκαταστάσεων στο ΣΕΔΕ. Στις βιομηχανικές διεργασίες, η δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα, ο εξηλεκτρισμός των διεργασιών και η χρήση υδρογόνου αποτελούν παραδείγματα επενδύσεων που θα μπορούσαν να εξεταστούν. Στον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η στήριξη του ΤΔΜ στις δραστηριότητες που καλύπτονται από το ΣΕΔΕ περιορίζεται λόγω της εξαίρεσης δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τα ορυκτά καύσιμα από τη στήριξη [βλ. άρθρο 9 στοιχείο δ) και σημείο 5.4] και από το γεγονός ότι δεν υπάρχουν σχετικοί δείκτες αναφοράς για τον συγκεκριμένο τομέα.

Στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να υποδεικνύεται ο τρόπος με τον οποίο οι επενδύσεις θα οδηγήσουν σε σημαντικές μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σαφώς κάτω των σχετικών δεικτών αναφοράς, με σύγκριση της τρέχουσας έντασης εκπομπών (εκπομπές ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος) με την αναμενόμενη βελτίωση, καθώς και σύγκριση της τελικής έντασης εκπομπών με τους ισχύοντες δείκτες αναφοράς. Το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει επίσης να υποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο θα επιτύχει τη μετάβαση της σχετικής μονάδας σε κλιματικά ουδέτερες πράξεις. Οι προκύπτουσες πράξεις πρέπει να συμμορφώνονται με τους κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις.

Τέλος, στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι η επένδυση στη δραστηριότητα που καλύπτεται από το ΣΕΔΕ είναι απαραίτητη για την προστασία σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας. Ο αριθμός των προστατευόμενων θέσεων εργασίας θα πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση, σε σχέση με την ένταση εργασίας της παραγωγής στους σχετικούς οικονομικούς φορείς, τα ειδικά τεχνολογικά χαρακτηριστικά του τομέα και τις συνθήκες της αγοράς εργασίας στα οικεία εδάφη.

1.4. Εξαιρούμενες επενδύσεις

Δεδομένου ότι ο κανονισμός ΤΔΜ περιλαμβάνει εξαντλητικό κατάλογο των επιλέξιμων επενδύσεων σε δραστηριότητες που εκπληρώνουν τον ειδικό στόχο του ΤΔΜ, δεν είναι δυνατή η στήριξη επενδύσεων σε δραστηριότητες που δεν εμπίπτουν στο εν λόγω πεδίο εφαρμογής.

Επιπλέον, το άρθρο 9 του ΤΔΜ εξαιρεί ρητά από το πεδίο εφαρμογής της στήριξης τις ακόλουθες επενδύσεις:

- τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής,
- την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού,

⁴⁰ https://ec.europa.eu/clima/policies/ets/allowances/industrial_en.

- την επένδυση σε μία προβληματική επιχείρηση, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014⁴¹ της Επιτροπής, εκτός αν αυτό επιτρέπεται βάσει προσωρινών κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις που έχουν θεσπιστεί για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστάσεων ή βάσει ενισχύσεων de minimis για τη στήριξη των επενδύσεων που μειώνουν τα ενεργειακά κόστη στο πλαίσιο της διαδικασίας ενεργειακής μετάβασης,
- επενδύσεις που σχετίζονται με την παραγωγή, την επεξεργασία, τη μεταφορά, τη διανομή, την αποθήκευση ή την καύση ορυκτών καυσίμων.

Η **εξαιρέση των ορυκτών καυσίμων** περιορίζει τις πιθανές επενδύσεις σε υδρογόνο ορυκτών καυσίμων. Η παραγωγή ανανεώσιμου υδρογόνου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ΤΔΜ και μπορεί να υποστηριχθεί⁴². Η παραγωγή οποιουδήποτε άλλου τύπου υδρογόνου εμπίπτει στην εξαιρέση των ορυκτών καυσίμων και δεν μπορεί να υποστηριχθεί. Επιπλέον, εξαιρούνται οποιεσδήποτε επενδύσεις σε τεχνολογίες «καθαρού» άνθρακα, παραγωγή οπτάνθρακα ή άλλες διεργασίες που περιλαμβάνουν άνθρακα. Οι επενδύσεις στη δέσμευση και τη χρήση μεθανίου που απελευθερώνεται από ενεργά ανθρακωρυχεία δεν είναι επιλέξιμες δεδομένου ότι είναι ορυκτής προέλευσης⁴³. Ομοίως, οι επενδύσεις σε υποπροϊόντα ορυκτών καυσίμων ή σε μη ενεργειακές χρήσεις ορυκτών καυσίμων (π.χ. υποπροϊόντα σχιστολιθικού πετρελαίου ή τέφρας πετρελαιούχου σχιστόλιθου) είναι μη επιλέξιμες όταν δεν είναι δυνατόν να διαχωριστούν τεχνικά από την υπό εξέλιξη παραγωγή του ορυκτού καυσίμου.

Η εξαιρέση των ορυκτών καυσίμων περιορίζει επίσης την πιθανή στήριξη των δραστηριοτήτων που καλύπτονται από το ΣΕΔΕ. Για παράδειγμα, η αντικατάσταση λεβήτων σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις με αποδοτικότερους, η βελτιστοποίηση υψικαμίνου και η εγκατάσταση συστημάτων ανάκτησης θερμότητας η οποία προέρχεται από την καύση ορυκτών καυσίμων ενδέχεται να μη λάβουν στήριξη από το ΤΔΜ. Επιπλέον, η στήριξη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή θερμότητας εξαιρείται εάν συνεπάγεται τη συνέχιση της χρήσης ορυκτών καυσίμων. Επιπρόσθετα, οι επενδύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα διυλιστήρια ορυκτών καυσίμων δεν είναι επιλέξιμες, λόγω της εξαιρέσης της επεξεργασίας ορυκτών καυσίμων⁴⁴. Η μόνη περίπτωση που δεν θα υπαγόταν

⁴¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (ΕΕ L 187 της 26.6.2014, σ. 1).

⁴² Το ανανεώσιμο υδρογόνο (γνωστό και ως πράσινο υδρογόνο ή καθαρό υδρογόνο) είναι το υδρογόνο που παράγεται από την ηλεκτρόλυση του νερού (σε μια ηλεκτρολυτική κυψέλη που τροφοδοτείται με ηλεκτρική ενέργεια) και με ηλεκτρική ενέργεια που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Το ανανεώσιμο υδρογόνο μπορεί επίσης να παραχθεί με την αναμόρφωση του βιοαερίου (αντί του φυσικού αερίου) ή τη βιοχημική μετατροπή της βιομάζας, εάν συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις βιωσιμότητας [«Στρατηγική για το υδρογόνο για μια κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη» — COM(2020) 301 final].

⁴³ Ωστόσο, αυτό δεν θα πρέπει να ισχύει στην περίπτωση επενδύσεων που αποσκοπούν στην αποφυγή ή τη μείωση των εκπομπών μεθανίου από κλειστά ανθρακωρυχεία και κλειστές εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου (ή από εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε διαδικασία κλεισίματος) στο πλαίσιο μέτρων αποκατάστασης, όταν υπάρχει σαφής κίνδυνος ή δεν υπάρχει εναλλακτική λύση για την αποφυγή διαρροής μεθανίου.

⁴⁴ Ως εκ τούτου, σ' αυτήν την περίπτωση υπάγεται και κάθε εφαρμογή δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα ή πυρόλυσης κατά την παραγωγή υδρογόνου για χρήση σε διυλιστήρια που βασίζονται σε ορυκτά καύσιμα.

στην εξαίρεση αυτή είναι η πλήρης μετατροπή ενός διυλιστηρίου σε βιοδιυλιστήριο (δηλαδή μια εγκατάσταση επεξεργασίας υπολειμματικών ελαίων, αειφόρων φυτικών ελαίων / ενεργειακών καλλιεργειών κ.λπ.). Παρότι η επεξεργασία ορυκτών καυσίμων εξαιρείται, η εφαρμογή τεχνολογιών μείωσης των εκπομπών, όπως η δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα, σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για το ΣΕΔΕ (συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής υδρογόνου χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών για βιομηχανική χρήση) θα μπορούσε να είναι επιλέξιμη υπό την προϋπόθεση ότι οι εκπομπές βρίσκονται σε επίπεδα σαφώς κάτω των σχετικών δεικτών αναφοράς.

«Αποκατάσταση και αναβάθμιση των δικτύων τηλεθέρμανσης, με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των συστημάτων τηλεθέρμανσης, και επενδύσεις στην παραγωγή θερμότητας, υπό την προϋπόθεση ότι οι εγκαταστάσεις τηλεθέρμανσης τροφοδοτούνται αποκλειστικά από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» [άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο ζ) του κανονισμού ΤΔΜ]

Η στήριξη του ΤΔΜ για επενδύσεις σε **συστήματα τηλεθέρμανσης** είναι ομοίως περιορισμένη. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο ζ) του ΤΔΜ, οι επενδύσεις στην παραγωγή θερμότητας είναι δυνατές μόνο αν βασίζονται αποκλειστικά σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Στο πλαίσιο αυτό, οι επενδύσεις στην παραγωγή θερμότητας από ορυκτά καύσιμα ή στην παραγωγή ενέργειας από απόβλητα σε σχέση με την τηλεθέρμανση δεν μπορούν να λάβουν στήριξη από το ΤΔΜ. Η αποκατάσταση και η αναβάθμιση των δικτύων τηλεθέρμανσης (οι οποίες, για παράδειγμα, περιλαμβάνουν εργασίες στους αγωγούς χωρίς αλλαγή της πηγής θερμότητας) είναι δυνατές εάν οι εν λόγω επενδύσεις οδηγούν σε βελτιώσεις της ενεργειακής απόδοσης των συστημάτων τηλεθέρμανσης. Θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στις επενδύσεις που υιοθετούν ολιστική προσέγγιση και μετατρέπουν τα συστήματα τηλεθέρμανσης σε αποδοτικά συστήματα τηλεθέρμανσης σύμφωνα με την οδηγία για την ενεργειακή απόδοση⁴⁵. Όπως ισχύει για το σύνολο της στήριξης του ΤΔΜ σε επιχειρήσεις, οι επενδύσεις σε συστήματα τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης συνάδουν με τους κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις.

⁴⁵ «αποδοτικό σύστημα τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης»: σύστημα τηλεθέρμανσης και τηλεψύξης που χρησιμοποιεί τουλάχιστον 50 % ανανεώσιμη ενέργεια, 50 % απορριπτόμενη θερμότητα, 75 % συμπαραγόμενη θερμότητα ή 50 % συνδυασμού αυτής της ενέργειας και της θερμότητας, άρθρο 2 παράγραφος 41 της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση.

6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

<i>Σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας</i>	
<i>Κανονισμός</i>	<i>Άρθρα, αιτιολογικές σκέψεις ή παραρτήματα</i>
Κανονισμός για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (2021/1056)	Άρθρο 10 — Προγραμματισμός των πόρων του ΤΔΜ Άρθρο 11 — Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Αιτιολογική σκέψη 17
Κανονισμός περί κοινών διατάξεων (2021/1060)	Άρθρο 8 — Εταιρική σχέση και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση Άρθρο 22 — Περιεχόμενο των προγραμμάτων Άρθρο 27 — Μεταφορά πόρων από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ+ στο ΤΔΜ

Όπως και άλλα ταμεία της πολιτικής για τη συνοχή, το ΤΔΜ τελεί υπό επιμερισμένη διαχείριση. Η Επιτροπή και κάθε κράτος μέλος πρέπει να εγκρίνουν συμφωνία εταιρικής σχέσης και ένα ή περισσότερα προγράμματα. Τα κράτη μέλη μπορούν να καταρτίζουν αυτόνομο πρόγραμμα του ΤΔΜ ή να προγραμματίζουν πόρους του ΤΔΜ για μία ή περισσότερες ειδικές προτεραιότητες στο πλαίσιο προγραμμάτων που υποστηρίζονται από το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής ή το ΕΚΤ+. Μία προτεραιότητα θα πρέπει να αντιστοιχεί σε έναν ενιαίο ειδικό στόχο του ΤΔΜ.

Το/τα εδαφικό/-ά σχέδιο/-α δίκαιης μετάβασης θα υποβάλλεται/-ονται ως μέρος του προγράμματος ή ως αίτηση για την τροποποίησή του. Το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα αξιολογείται στη συνέχεια στο πλαίσιο της τυποποιημένης διαδικασίας αξιολόγησης του προγράμματος. Τα κράτη μέλη θα υποβάλουν το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης μαζί με τα προγράμματα προς έγκριση, υπό την προϋπόθεση ότι τα οικεία εδαφικά σχέδια μετάβασης είναι ώριμα και πλήρη. Αυτό σημαίνει ότι οι πόροι του ΤΔΜ μπορούν να συμπεριλαμβάνονται μέσω τροποποίησης του προγράμματος, ώστε να διατίθεται περισσότερος χρόνος για την ανάπτυξη του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης και να αποφεύγονται καθυστερήσεις στην τακτική διαδικασία έγκρισης.

Ένα εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης μπορεί να καλύπτει ένα ή περισσότερα επιλέξιμα εδάφη. Τα κράτη μέλη πρέπει να καθορίζουν τη δομή του οικείου εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, συμπεριλαμβανομένης της σχέσης του με το πρόγραμμα ή τα προγράμματα που υποστηρίζονται από το ΤΔΜ. Ιδανικά, ένα εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να αντιστοιχεί σε ένα μόνο πρόγραμμα. Εάν η στήριξη του ΤΔΜ παρέχεται σε ένα κράτος μέλος μέσω περισσότερων του ενός προγραμμάτων, καθένα από τα προγράμματα θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης που αντιστοιχεί στο έδαφος ή τα εδάφη του ΤΔΜ που ανήκουν στη συγκεκριμένη περιοχή του προγράμματος. Εάν ένα κράτος μέλος επιθυμεί να καταρτίσει αυτόνομο πρόγραμμα για όλα τα επιλέξιμα εδάφη του ΤΔΜ, μπορεί να τα εντάξει σε ένα εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης ώστε να παρουσιάσει τα διακριτά χαρακτηριστικά τους στο ίδιο εθνικό πλαίσιο. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να υποβάλουν

ένα πρόγραμμα με περισσότερα από ένα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης ή ένα εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης μπορεί να αντιστοιχεί σε περισσότερα του ενός προγράμματα⁴⁶.

Κατά την αξιολόγηση του/των εδαφικού/-ών σχεδίου/-ων δίκαιης μετάβασης, η Επιτροπή θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης που καλύπτουν επενδύσεις του ΤΔΜ σε περισσότερα από ένα προγράμματα: τα εν λόγω εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης θα αξιολογηθούν μόνο μία φορά, στο πλαίσιο του πρώτου προγράμματος που αποστέλλεται στην Επιτροπή, εκτός εάν το κράτος μέλος προβεί σε περαιτέρω αλλαγές στο οικείο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να ελέγχει αν τα στοιχεία οποιουδήποτε άλλου προγράμματος τα οποία σχετίζονται ειδικά με το ΤΔΜ συνάδουν με το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης.
- Συνεπής αξιολόγηση του σημείου 1.1 του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης σχετικά με τη μετάβαση προς μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία: κατά περίπτωση, το συγκεκριμένο σκέλος της εθνικής διαδικασίας μετάβασης θα πρέπει να είναι το ίδιο σε καθένα από τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης που υποβάλλονται από το ίδιο κράτος μέλος.

Τα κράτη μέλη μπορούν να αντιμετωπίσουν ταυτόχρονα και με ολοκληρωμένο τρόπο τις διάφορες αναπτυξιακές προκλήσεις και ανάγκες που συνδέονται με τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της διαδικασίας μετασχηματισμού στο έδαφος, όπως εξηγείται στο σχετικό εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης. Για να διατηρηθεί αυτή η εδαφική και ολοκληρωμένη προσέγγιση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αποφεύγουν τον διαχωρισμό της προτεραιότητας του ΤΔΜ μεταξύ επενδύσεων τύπου ΕΤΠΑ και τύπου ΕΚΤ+ ή τη κατανομή των πόρων του ΤΔΜ μεταξύ των προγραμμάτων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+.

Η προτεραιότητα του ΤΔΜ θα περιλαμβάνει τους πόρους του ΤΔΜ, καθώς και τους πόρους από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ+ που μεταφέρονται σε εθελοντική βάση σύμφωνα με το άρθρο 27 του ΚΚΔ και το άρθρο 10 παράγραφος 2 του κανονισμού ΤΔΜ. Θα πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα τρία όρια μεταφοράς:

- Σε επίπεδο κράτους μέλους (άρθρο 27 του ΚΚΔ):
 - Το σύνολο των πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+ που μεταφέρονται στο ΤΔΜ δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το τριπλάσιο του ποσού της στήριξης του ΤΔΜ από το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο.

⁴⁶ Όταν ένα εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης αντιστοιχεί σε περισσότερα του ενός προγράμματα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη δύο συνέπειες. Πρώτον, η σύνδεση ενός εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης με περισσότερα του ενός προγράμματα θα μπορούσε να προκαλέσει δυσκολίες ως προς τις διαδοχικές τροποποιήσεις διαφορετικών προγραμμάτων, εάν επέλθουν αλλαγές στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης. Δεύτερον, μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να προκαλέσει προβλήματα ως προς την ανάληψη ευθύνης, εάν η αρχή που διαχειρίζεται το πρόγραμμα είναι διαφορετική από τους φορείς που είναι αρμόδιοι για την ανάπτυξη, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης.

- Οι πόροι που μεταφέρονται είτε από το ΕΤΠΑ είτε από το ΕΚΤ+ δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν το 15 % των αντίστοιχων κονδυλίων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+ για τα οικεία κράτη μέλη.
- Στο επίπεδο του προγράμματος (άρθρο 10 παράγραφος 2 του ΚΚΔ): Στο επίπεδο της προτεραιότητας του ΤΔΜ, το σύνολο των πόρων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+ που μεταφέρονται στο ΤΔΜ δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το τριπλάσιο του ποσού της στήριξης του ΤΔΜ στη συγκεκριμένη προτεραιότητα (μόνο πόροι του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου).

7. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

<i>Σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας</i>	
<i>Κανονισμός</i>	<i>Άρθρα, αιτιολογικές σκέψεις ή παραρτήματα</i>
Κανονισμός για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (2021/1056)	Άρθρο 11 — Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Παράρτημα II — Υπόδειγμα για τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Αιτιολογικές σκέψεις 15, 18
Κανονισμός περί κοινών διατάξεων (2021/1060)	Άρθρο 8 — Εταιρική σχέση και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση
Σχετική νομοθεσία	
Οδηγία για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ⁴⁷	

Η συμμετοχή και η δέσμευση του κοινού και όλων των ενδιαφερόμενων μερών έχει ζωτική σημασία για την επιτυχία του ΤΔΜ και την επιτυχία όλων των πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Η Επιτροπή δρομολόγησε το ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα τον Δεκέμβριο του 2020, ώστε να φέρει σε επαφή ανθρώπους, κοινότητες και οργανώσεις, με σκοπό την επιτάχυνση της δράσης για το κλίμα και την οικοδόμηση μιας πιο πράσινης Ευρώπης.⁴⁸ Το σύμφωνο για το κλίμα παρέχει σε διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς και στην κοινωνία των πολιτών έναν χώρο ώστε να δικτυωθούν, να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν συλλογικά λύσεις για το κλίμα, καθώς και να τις μετατρέψουν σε δεσμεύσεις δράσης για το κλίμα. Ομοίως, η Διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης⁴⁹, οι εργασίες της οποίας ξεκίνησαν στα τέλη Απριλίου 2021, θα διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες της Ευρώπης, ιδίως μέσω των νεοσυσταθειών ομάδων δράσης πολιτών, στους κόλπους των οποίων πολίτες από ολόκληρη την ήπειρο θα συμμετέχουν σε δια ζώσης διαβουλεύσεις. Μία από τις προτεραιότητες είναι η εξασφάλιση μιας δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς μετάβασης.

Η αρχή της εταιρικής σχέσης, βασικό χαρακτηριστικό της πολιτικής για τη συνοχή, έχει ύψιστη σημασία για το ΤΔΜ. Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ) ορίζει ότι τα κράτη μέλη δρομολογούν ολοκληρωμένη εταιρική σχέση, η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον περιφερειακές και τοπικές αρχές, οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, την κοινωνία των πολιτών (όπως περιβαλλοντικούς εταίρους, μη κυβερνητικές οργανώσεις), ερευνητικά ιδρύματα και πανεπιστήμια⁵⁰. Οι εν λόγω εταίροι θα πρέπει επίσης να συμμετέχουν καθ' όλη τη διάρκεια της κατάρτισης, της υλοποίησης και της αξιολόγησης των προγραμμάτων του ΤΔΜ και των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης. Η εν λόγω εταιρική σχέση θα πρέπει να αναπτύσσεται σύμφωνα με τον κώδικα δεοντολογίας που έχει θεσπίσει η Επιτροπή⁵¹. Επιπλέον, μια διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης θα αποτελεί μέρος μιας στρατηγικής εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα προγράμματα που περιλαμβάνουν το ΤΔΜ.

⁴⁷ Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.

⁴⁸ https://europa.eu/climate-pact/index_el.

⁴⁹ <https://futureu.europa.eu/>.

⁵⁰ Άρθρο 8 του ΚΚΔ.

⁵¹ Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 240/2014.

«Τα κράτη μέλη καταρτίζουν, μαζί με τις αρμόδιες τοπικές και περιφερειακές αρχές των οικείων εδαφών, ένα ή περισσότερα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης» (άρθρο 11 παράγραφος 1 του κανονισμού ΤΔΜ)

Τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης μπορούν να αντικατοπτρίζουν και να προσεγγίζουν την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στο εκάστοτε έδαφος και να επηρεάσουν τη διαδικασία δίκαιης μετάβασης, μόνο εάν όλοι οι σχετικοί εθνικοί, περιφερειακοί και τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετέχουν και αναλαμβάνουν την ευθύνη της μετάβασης στο έδαφός τους. Οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς, μεταξύ των οποίων οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι (όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εκπροσωπούν ανθρακωρύχους) και οι φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών (συμπεριλαμβανομένων οργανώσεων νεολαίας, περιβαλλοντικών ΜΚΟ κ.λπ.), θα πρέπει να κινητοποιούνται πλήρως ώστε να συμμετέχουν στον διάλογο για το μέλλον του εδάφους τους. Για την κατάλληλη και ενεργό συνδρομή στα στάδια υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης, οι εν λόγω ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να συμμετέχουν ως μέλη των επιτροπών παρακολούθησης στο πλαίσιο των αντίστοιχων προγραμμάτων. Επιπλέον, θα πρέπει να διαθέτουν τις δικές τους τοπικές ρυθμίσεις για την παρακολούθηση της εφαρμογής των εδαφικών σχεδίων δίκαιης μετάβασης.

Για να αντιμετωπιστεί ειδικά η κατάσταση και ο ρόλος των γυναικών στη μετάβαση στην κλιματικά ουδέτερη οικονομία, θα πρέπει να προωθηθεί η **ισότητα των φύλων**. Η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και η γυναικεία επιχειρηματικότητα, καθώς και η ίση αμοιβή μεταξύ ανδρών και γυναικών, συμβάλλουν σημαντικά στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών. Το ΤΔΜ θα πρέπει επίσης να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις ευάλωτες ομάδες που πλήττονται δυσανάλογα από τις δυσμενείς επιπτώσεις της μετάβασης, όπως στους εργαζόμενους με αναπηρία.

Είναι σημαντικό οι νέοι να συμμετέχουν ενεργά στη διακυβέρνηση του ΤΔΜ. Μια ανθεκτική σε βάθος χρόνου οικονομία δεν μπορεί να οικοδομηθεί χωρίς τη συμμετοχή εκείνων που θα ζήσουν στο μέλλον και θα το διαμορφώσουν. Το ΤΔΜ αφορά τη δημιουργία ενός νέου οικονομικού και κοινωνικού μέλλοντος για τους τομείς αυτούς και οι νέοι πρέπει να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο σ' αυτό το πλαίσιο⁵².

Όσον αφορά τον ειδικό ρόλο των ενδιαφερόμενων μερών στον προγραμματισμό και στην υλοποίηση του ΤΔΜ, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα:

⁵² Η εργαλειοθήκη για τη νεολαία για μια δίκαιη μετάβαση παρέχει στήριξη σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής των νέων στην υλοποίηση του ΤΔΜ, βλ. https://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/guides/2021/youth-for-a-just-transition-a-toolkit-for-youth-participation-in-the-just-transition-fund. Επιπλέον, η συμμετοχή αυτή θα μπορούσε να βασιστεί στις υφιστάμενες δομές για τη συμμετοχή των νέων, π.χ. στα δίκτυα νέων στα προγράμματα Interreg και στις μακροπεριφερειακές στρατηγικές, στην πρωτοβουλία εθελοντισμού «Interreg Volunteer Youth» και στους νέους που δεσμεύτηκαν να δώσουν συνέχεια στο Μανιφέστο των νέων για τους νέους για τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνεργασίας και στις προτάσεις του σχετικά με τη συμμετοχή των νέων. Για λεπτομέρειες, βλ. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/brochure/youth_manifesto_interreg_el.pdf.

- οι αρμοδιότητες των αρχών σε διάφορα επίπεδα για την υλοποίηση συγκεκριμένων ειδών δραστηριοτήτων, όπως ορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 του κανονισμού ΤΔΜ,
- η δυνατότητα ενεργού συμμετοχής των τοπικών και περιφερειακών ενδιαφερόμενων μερών στον προγραμματισμό και την εφαρμογή του ΤΔΜ,
- η ανάγκη συμπληρωματικότητας των μέτρων στα επηρεαζόμενα εδάφη,
- η διοικητική ικανότητα των διαφόρων αρχών όσον αφορά την εφαρμογή και τον προγραμματισμό του ΤΔΜ.

Επιπλέον, θα πρέπει να δίνεται η δέουσα προσοχή στις νομικές απαιτήσεις που σχετίζονται με τη μακροπεριφερειακή, διαπεριφερειακή, διασυνοριακή και διακρατική συνεργασία βάσει του άρθρου 22 παράγραφος 3 στοιχείο α) σημείο i) και του άρθρου 22 παράγραφος 3 στοιχείο δ) σημείο vi) του ΚΚΔ, καθώς τα διάφορα είδη συνεργασίας μεταξύ των επηρεαζόμενων εδαφών θα καταστήσουν δυνατή την από κοινού αντιμετώπιση ορισμένων από τις προκλήσεις που συνδέονται με τη μετάβαση και την από κοινού αξιοποίηση των σχετικών ευκαιριών.

«η Επιτροπή θα πρέπει να δημιουργήσει μια Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης, η οποία να στηρίζεται στην υφιστάμενη πλατφόρμα για τις περιοχές εξόρυξης άνθρακα που βρίσκονται σε μετάβαση και να παρέχει τη δυνατότητα διμερών και πολυμερών ανταλλαγών εμπειριών σχετικά με τα αντληθέντα διδάγματα και τις βέλτιστες πρακτικές σε όλους τους τομείς που επηρεάζονται» (αιτιολογική σκέψη 18 του κανονισμού ΤΔΜ)

Η Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης δημιουργήθηκε για να υποστηρίξει την πρόσβαση όλων των ενδιαφερόμενων μερών στη διαθέσιμη στήριξη. Διοργανώνονται τακτικά εκδηλώσεις για την ανταλλαγή γνώσεων και βέλτιστων πρακτικών, τη στήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων και της διμερούς και πολυμερούς ανταλλαγής απόψεων σε όλους τους επηρεαζόμενους τομείς, καθώς και για την παροχή συμβουλών σχετικά με τη δίκαιη μετάβαση στις αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης. Περιλαμβάνει επίσης ειδική ιστοσελίδα και έντυπο επικοινωνίας⁵³.

Η Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης βασίζεται και επεκτείνει την πρωτοβουλία για τις περιοχές εξόρυξης άνθρακα που βρίσκονται σε μετάβαση, η οποία θα διατηρήσει έναν ειδικό άξονα δράσης για τις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα, τύρφης και πετρελαιούχου σχιστόλιθου σε ολόκληρη την ΕΕ⁵⁴. Η Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης θα παρέχει επίσης συμβουλές μέσω μιας σειράς ειδικών ομάδων εργασίας με αποστολή την ενθάρρυνση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών σε συγκεκριμένους τομείς υψηλής έντασης άνθρακα, συγκεκριμένα στους τομείς του χάλυβα, του τσιμέντου και των χημικών προϊόντων.

Επιπλέον, η Επιτροπή σχεδιάζει να δημιουργήσει, στο πλαίσιο της πλατφόρμας, μια βάση δεδομένων έργων και εμπειρογνομώνων με σκοπό τη θέσπιση ενός δικτύου για τα κράτη

⁵³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-platform_el

⁵⁴ https://ec.europa.eu/energy/topics/oil-gas-and-coal/EU-coal-regions/initiative-for-coal-regions-in-transition_el

μέλη, τις περιφέρειες και τα ενδιαφερόμενα μέρη, εντός του οποίου θα μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις και βέλτιστες πρακτικές και να συμβάλλουν στη δημιουργία μιας βιώσιμης σειράς έργων.

Καταρχήν, η Πλατφόρμα Δίκαιης Μετάβασης θα παρέχει συνδρομή στις περιφέρειες που προσδιορίζονται στα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης. Είναι δυνατόν να προσκαλούνται και άλλες περιφέρειες να συμμετάσχουν στο έργο της πλατφόρμας, προκειμένου να διευκολύνεται η ανταλλαγή απόψεων και η εκμάθηση πολιτικών. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται οι περιφέρειες που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία για τις περιφέρειες εξόρυξης άνθρακα σε μετάβαση αλλά δεν λαμβάνουν στήριξη από το ΤΔΜ.

8. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σχετικές διατάξεις της νομοθεσίας	
<i>Κανονισμός</i>	<i>Άρθρα, αιτιολογικές σκέψεις ή παραρτήματα</i>
Κανονισμός για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (2021/1056)	Άρθρο 11 — Εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Παράρτημα II — Υπόδειγμα για τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης Αιτιολογικές σκέψεις 4, 7
Κανονισμός περί κοινών διατάξεων (2021/1060)	Άρθρο 11 — Περιεχόμενο της συμφωνίας εταιρικής σχέσης Άρθρο 22 — Περιεχόμενο των προγραμμάτων
Σχετική νομοθεσία	
Κανονισμός InvestEU ⁵⁵	
Κανονισμός για τον δανειακό μηχανισμό του δημόσιου τομέα ⁵⁶	

«Όταν τα κράτη μέλη προτίθενται να αξιοποιήσουν την στήριξη βάσει των άλλων πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης τους καθορίζουν τους τομείς και τις θεματικές δραστηριότητες που προβλέπεται να υποστηριχθούν βάσει των εν λόγω πυλώνων» (άρθρο 11 παράγραφος 5 του κανονισμού ΤΔΜ)

Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης αποτελείται —εκτός από το ΤΔΜ (πυλώνας 1)— από ένα ειδικό καθεστώς στο πλαίσιο του προγράμματος InvestEU (πυλώνας 2) και από έναν δανειακό μηχανισμό του δημόσιου τομέα (πυλώνας 3). Αυτοί οι άλλοι δύο πυλώνες θα κινητοποιήσουν πρόσθετες επενδύσεις προς όφελος των εδαφών υπό δίκαιη μετάβαση, μέσω της προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων και της αξιοποίησης δημόσιων επενδύσεων. Η πρόσβαση στους πυλώνες 2 και 3 ενεργοποιείται από τα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης, τα οποία πρέπει να αναφέρουν τη συμπληρωματικότητα μεταξύ των πυλώνων, καθώς και τους τομείς και τις δραστηριότητες που πρέπει να υποστηριχθούν από τους πυλώνες 2 και 3. Τα έργα που υποστηρίζονται από τους πυλώνες 2 και 3 μπορούν να βρίσκονται εκτός των εδαφών του εδαφικού σχεδίου δίκαιης μετάβασης, υπό την προϋπόθεση ότι ωφελούν τις επιλέξιμες περιοχές συμβάλλοντας στην κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών που απορρέουν

⁵⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/523 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Μαρτίου 2021, για τη θέσπιση του προγράμματος InvestEU και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1017.

⁵⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1229 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το δανειακό μηχανισμό του δημόσιου τομέα στο πλαίσιο του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης.

από τη μετάβαση, όπως ορίζεται στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης^{57,58}. Αμφότεροι οι πυλώνες 2 και 3 έχουν τη δική τους νομική βάση η οποία καθορίζει την επιλεξιμότητα των επενδύσεων.

Στο πλαίσιο του πυλώνα 2 του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, η Επιτροπή θα δημιουργήσει **ειδικό καθεστώς δίκαιης μετάβασης** στο πλαίσιο του προγράμματος InvestEU. Το πρόγραμμα InvestEU αποτελεί δημοσιονομική εγγύηση που παρέχεται στους εταίρους υλοποίησης. Ο όμιλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) θα επωφεληθεί από το μεγαλύτερο μέρος της εγγύησης της ΕΕ, αλλά και άλλα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και εθνικές αναπτυξιακές τράπεζες μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τους διαθέσιμους πόρους. Το καθεστώς δίκαιης μετάβασης θα πρέπει να στηρίζει οικονομικά βιώσιμες επενδύσεις από τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα οι οποίες ευθυγραμμίζονται με τους στόχους δίκαιης μετάβασης και μπορεί να υλοποιείται στο πλαίσιο οποιουδήποτε χρηματοπιστωτικού προϊόντος βάσει των τεσσάρων σκελών πολιτικής του προγράμματος InvestEU⁵⁹, με σκοπό την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και, κατ' επέκταση, την αύξηση της οικονομικής ελκυστικότητας των εδαφών με εγκεκριμένο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης. Για παράδειγμα, έργα υποδομών στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας που βελτιώνουν τη συνδεσιμότητα των περιφερειών υπό δίκαιη μετάβαση θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν από τον πυλώνα 2, ακόμη και εάν υλοποιηθούν σε άλλες περιφέρειες, υπό την προϋπόθεση ότι τα έργα αυτά ωφελούν τις οικείες περιφέρειες και δικαιολογούνται στα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης.

Ο **δανειακός μηχανισμός του δημόσιου τομέα** παρέχει στήριξη μόνο σε δημόσιες επενδύσεις, συνδυάζοντας τη χρηματοδοτική στήριξη της Επιτροπής (1,5 δισ. EUR) με δάνεια της ΕΤΕπ (10 δισ. EUR). Συνολικά, ο δανειακός μηχανισμός του δημόσιου τομέα αναμένεται να κατευθύνει 25 με 30 δισ. EUR σε δημόσιες επενδύσεις. Αν οι πόροι για τη χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ αυξηθούν ή σε περίπτωση που απαιτείται για την ορθή υλοποίηση του μηχανισμού, ο μηχανισμός θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλους εταίρους χρηματοδότησης εκτός της ΕΤΕπ. Θα χρηματοδοτεί έργα τα οποία δεν παράγουν επαρκείς ροές εσόδων, ώστε να καλύπτουν το επενδυτικό κόστος. Τα έργα αυτά αναμένεται να περιλαμβάνουν όλα τα είδη δημόσιων υποδομών, όπως η ενέργεια και οι μεταφορές, οι κοινωνικές υποδομές και η κοινωνική στέγαση ή τα έργα αστικών υποδομών. Ο πυλώνας 3 θα περιλαμβάνει επίσης συμβουλευτική στήριξη ως συνδρομή στη δημιουργία σειράς έργων. Τα έργα που λαμβάνουν στήριξη από τον δανειακό μηχανισμό του δημόσιου τομέα δεν μπορούν να λάβουν στήριξη στο πλαίσιο κανενός άλλου προγράμματος της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των πυλώνων 1 και 2, για τις ίδιες δραστηριότητες. Ο δανειακός μηχανισμός του δημόσιου τομέα θα υλοποιείται μέσω της άμεσης διαχείρισης και της

⁵⁷ «Έργα σε περιοχές που προσδιορίζονται σε εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης ή έργα που ωφελούν τη μετάβαση των εν λόγω περιοχών, ακόμη και αν δεν βρίσκονται τα ίδια στις εν λόγω περιοχές, μπορούν να επωφεληθούν από το καθεστώς, αλλά μόνο όταν η χρηματοδότηση εκτός των περιοχών δίκαιης μετάβασης έχει καθοριστική σημασία για τη μετάβαση στις εν λόγω περιοχές.» (αιτιολογική σκέψη 30 του κανονισμού InvestEU).

⁵⁸ «τα έργα [...] ωφελούν εδάφη που προσδιορίζονται σε εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης, ακόμη κι αν τα έργα δεν βρίσκονται σ' αυτά τα εδάφη» [άρθρο 9 παράγραφος 1 στοιχείο α) του κανονισμού για τον δανειακό μηχανισμό του δημόσιου τομέα].

⁵⁹ https://europa.eu/investeu/investeu-fund/about-investeu-fund_el.

πρόσκλησης υποβολής προτάσεων έργων, που στο πρώτο στάδιο θα απευθύνεται αποκλειστικά στα κράτη μέλη και στη συνέχεια θα επεκταθεί σε επίπεδο ΕΕ.

«συνέργειες και συμπληρωματικότητα με άλλα σχετικά προγράμματα της Ένωσης για την κάλυψη προσδιορισμένων αναπτυξιακών αναγκών» [άρθρο 11 παράγραφος 2 στοιχείο ι) του κανονισμού ΤΔΜ]

Συμπληρωματικές πηγές χρηματοδότησης από την ΕΕ θα είναι απαραίτητες για να επιτευχθεί ο αναγκαίος αντίκτυπος στα επιλεγμένα εδάφη. Η εν λόγω συμπληρωματικότητα θα πρέπει να περιγράφεται λεπτομερώς στα εδαφικά σχέδια δίκαιης μετάβασης. Οι παρεχόμενες πληροφορίες πρέπει να συνάδουν με την περιγραφή των συνεργειών και της συμπληρωματικότητας που περιλαμβάνεται στο σύμφωνο εταιρικής σχέσης και στα σχετικά προγράμματα. Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί η διαχωριστική γραμμή με το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ+, λαμβανομένης υπόψη της λογικής παρέμβασης του ΤΔΜ. Για παράδειγμα, ενώ το ΤΔΜ θα στηρίζει κυρίως την οικονομική διαφοροποίηση και την επανειδίκευση ή την αναβάθμιση δεξιοτήτων για την άμβλυση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της μετάβασης, οι επενδύσεις στην ανάπτυξη τεχνολογίας και υποδομών για οικονομικά προσιτή καθαρή ενέργεια και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μπορούν ειδικότερα να υποστηριχθούν από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής (στόχοι πολιτικής 2 και 3). Για τον οικονομικό εκσυγχρονισμό, θα πρέπει να επιδιωχθούν sinergies με το ΕΤΠΑ μέσω της έξυπνης εξειδίκευσης (στόχος πολιτικής 1). Ομοίως, θα πρέπει να εξασφαλιστούν sinergies με το ΕΤΠΑ (στόχος πολιτικής 4) και το ΕΚΤ+ για την ανάπτυξη πράσινων δεξιοτήτων και πράσινων θέσεων εργασίας. Η ανάπτυξη νέων συστημάτων και υπηρεσιών στους τομείς της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της κοινωνικής ένταξης που απευθύνονται στον πληθυσμό ως σύνολο ή σε ευρύτερες ομάδες-στόχους από εκείνες που επηρεάζονται από τη μετάβαση μπορεί ειδικότερα να υποστηριχθεί από το ΕΚΤ+. Άλλες πηγές χρηματοδότησης περιλαμβάνουν τον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη»⁶⁰, το πρόγραμμα LIFE⁶¹, το πρόγραμμα InvestEU⁶², το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»⁶³, το πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»⁶⁴, το Ταμείο Έρευνας για τον Άνθρακα και τον Χάλυβα⁶⁵, το Ταμείο Καινοτομίας για το ΣΕΔΕ της ΕΕ⁶⁶ και το Ταμείο Εκσυγχρονισμού⁶⁷.

Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα καταστήσει διαθέσιμη τη μη επιστρεπτέα και τη δανειακή στήριξη για μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις από τα κράτη μέλη, θα προωθήσει τη συνοχή, θα επιταχύνει την ανάκαμψη από την κρίση λόγω της πανδημίας COVID-19 και θα αυξήσει τη βιωσιμότητα, την ανθεκτικότητα και την ετοιμότητα των οικονομιών και των κοινωνιών της Ένωσης για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Η στήριξη θα παρέχεται με βάση εθνικά σχέδια ανάκαμψης και

⁶⁰ https://cinea.ec.europa.eu/index_en.

⁶¹ <https://ec.europa.eu/easme/en/life>.

⁶² https://europa.eu/investeu/home_el.

⁶³ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe_el.

⁶⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>.

⁶⁵ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/research-fund-coal-and-steel-rfcs_el.

⁶⁶ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_el.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/clima/policies/budget/modernisation-fund_el.

ανθεκτικότητας. Είναι σημαντικό να εξασφαλίζονται κατά περίπτωση συνέργειες, συμπληρωματικότητα, συνοχή, συνέπεια και διαχωριστικές γραμμές μεταξύ του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και της στήριξης της πολιτικής για τη συνοχή (μεταξύ άλλων και του ΤΔΜ), λαμβανομένων υπόψη των διαδικασιών του κανονισμού για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας⁶⁸.

⁶⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_el.